

Sarrera

RETOLAZA, Iratxe

Euskal Herriko Unibertsitateko irakaslea eta

Euskaltzaindiko Literatura Ikerketa batzorde-idazkaria

2010eko abenduaren 10ean eta 11n, Hondarribiko Udaletxean, Euskaltzaindiaren Literatura Ikerketa batzordeak Literaturaren Historiografia I. Jardunaldiak antolatu zituen. Jardunaldi horien helburua, beraz, Euskal Literaturaren Historia egiteko erabili diren moldeez gogoeta egitea izan zen, eta halaber, Euskal Literaturaren Historia egiteko erabil litezkeen molde berriak proposatzea.

Jardunaldi horiek antolatzeko asmoa eta beharra beste proiektu batek abiatu zuen: Euskal Literaturaren Antologia proiektuak, hain zuzen ere. Egun, Literatura Ikerketa batzordeak Euskal Literaturaren Antologia proiektua du abian, eta taldean eginiko antologia hori atontzen ari ginela, ugariak izan dira euskal literaturaren historiaren inguruko kezka eta galderak. Horregatik, kezka eta galdera historiografiko horien harira sorturiko eztabaidak eta iritzi-trukeak garatzeko asmoz antolatu ziren jardunaldi horiek.

Jesus Mari Lasagabasterrek aspaldi ohartarazi bezala, euskal literaturaren inguruko ikerketetan Historiografiari dagokion esparrua oso gutxi aztertu eta ikertu da, eta oso ikerle gutxik jarri dute arreta ikerketa-esparru horretan. Hala izanik, jardunaldi horiek ikerketa-lerro horren inguruko hausnarketak abiatzea izan zuten asmo, eta lehen jardunaldi hauek euskal literaturaren garapen historikoa kontatzeko egon litezkeen arazoak identifikatzea izan zuten helburu.

Horretarako, parte-hartzaileek hainbat txosten aurkeztu zituzten, eta ondok, eztabaidarako tarte luzea zabaldu zen. Solasaldi eta eztabaida horietan jorratu ziren oraindik ere bizi-bizi diren kezka historiografikoak: nola egituratu euskal literaturaren historia? Euskal literaturaren historia batek nola egin behar dio aurre egoera diglosikoaren kontaktari? Zein irizpideren arabera hautatu historiaren katean kokatuko den corpus literarioa?

Argitalpen honetara, jardunaldi haietan jorratu ziren ikerketa-gai eta eztabaidagaiak bildu ditugu. Lehenik, Jesus Mari Lasagabasterren sarrerahitzak jaso ditugu, jardunaldiari hasiera eman ziotenak. Bigarrenik, Literaturaren Historiografia I. Jardunaldietan aurkezturiko txostenak dituzue. Hirugarrenik, eztabaida-saioen laburpenak ere ekarri ditugu argitalpen honetara, eztabaida horietan eginiko ekarpenak ere hedatzeko asmoz.

Jardunaldi haietan proposatu ziren eztabaidagaiak bide zenbait hartu zituzten.

Lehenik, euskal literaturaren historia egiterakoan erabili diren edota erabil litezkeen irizpide eta metodologiengatik inguruan jardun duten bi txosten jaso dira. Bata, Ana Toledoren «Euskal literaturaren sistema: historia baterako aukera-irizpideak», eta bestea, Jon Casenaveren «Eredu historiografiko finkatu berriaz zenbait gogoeta». Bi ekarpen horietan historia literarioaren egitura-tze eta corpus osoari dagozkion galderak eta auziak mahai-gaineratu dira.

Bigarrenik, genero literarioen inguruko hausnarketa egin zuten beste bi txosten jaso dira. Bata, Xabier Etxanizen «Periodizazioa. Generotik mugimendu literariora», eta bestea, Manu Lopez Gaseniren «Genero ez-kanonikoen ekarpena euskal literaturaren historian». Bi ekarpen horietan genero ez-kanoniko edo periferikoek euskal literaturaren historian izan duten lekua eta izan beharko luketen lekuaz gogoeta egin da, genero literarioak historia literarioan duen funtzioaz ere hausnarketak eginez. Lehenak, batik bat Haur eta Gazte Literaturaren ekarpenez jardun du, eta bigarrenak, aldiz, itzulpengintzaren ekarpenez.

Hirugarrenik, aldi historiko konkretu baten inguruko gogoetak garatu dituen proposamena dugu, Josu Bijescaren «Naissance de l'écrivain? Littérature et mezenasgoa Euskal Herri penintsularrean XVIII. mendean». Izenburuak zehazten duen moduan, aldi historiko jakin batek sortzen dituen auzi historiografikoak aztertu dira proposamen horretan.

Laugarrenik, tematikari lotu zaion ekarpen historiografiko bat ere jaso dugu, Asier Barandiaranen «Istorioen gizatasuna euskal literaturan: adibide bat». Gai zehatz batek eta ikuspegi moralak literaturaren historian duen funtzioaz eta beharko lukeen funtzioaz gogoetak zabaldu dira proposamen horretan.

Azkenik, euskal literaturaren historian herri-literaturako ekarpenak jasotzeko bidez eta aukerez gogoeta egin duten bi proposamen jaso dira. Bata, Patri Urkizuren «Bertso paperen eta baladen sailkapenez gogoeta», eta bestea, Iratxe Retolazaren «Literatura herrikoia, herri-literatura, herri-idaizleak: herrikoitasun kontzeptuez zenbait gogoeta».

Txosten horiek galdera eta norabide berriak proposatzea izan dute helburu, eta ez erantzunak ematea. Eginkizun dugu hurrengo jardunaldietarako, oraingo honetan mahai-gaineratu diren hainbat galderari edota kezkarari aterabide zehatza emango dioten ekarpen historiografikoak garatzea.

Bukatzeko, eskerrak eman nahi dizkiegu Literaturaren Historiografia I. Jardunaldi haietan parte hartu zuten literatura aditu guztiei, jardunaldi horietan eztabaida dinamika posible egin zutelako. Mila esker, beraz, eztabaidara hurbildu zirenei: Ibai Atutxa, Asier Barandiaran, Josu Bijuesca, Ibon Egaña, Xabier Etxaniz, Manu López Gaseni. Eskerrik asko Literatura Ikerketa batzordeko kideei ere, eztabaida-saioetan eginiko ekarpenengatik: Iñaki Aldekoa, Gorka Aulestia, Jean Haritschelhar, Jean Casenave, Sebastian Gartzia Trujillo, Jon Kortazar, Ana Toledo, Mari Jose Olaziregi, Lourdes Otaegi, Karlos Otegi, Txomin Peillen. Literatura aditu horiek guztiek parte hartu zuten eztabaida-saioetan, eta haien ekarpenei esker bildu ditugu argitalpen honetako hausnarketak eta eztabaidagaiak, eta halaber, haien ekarpenei esker ere garatu eta hobetu ahal izan dira jardunaldiko txostenen behin betiko testu hauek.